

Brüssel, 27.5.2020
COM(2020) 442 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, EUROOPA ÜLEMKOGULE,
NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING
REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi eelarve, mis toetab Euroopa majanduse taastekava

TAASTE JA VASTUPIDAVUSE RAHASTAMISVAHEND

Eesmärk: toetada investeeringuid ja reforme, et muuta ELi riikide majandus vastupanuvõimelisemaks ja edendada kestlikku majanduskasvu.

Mehhanism: tagastamatu abi ja laenud.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- COVID-19 kriis mõjutab suurel määral kõiki ELi liikmesriike. Kriisi mõju ja tagajärjed on siiski eri liikmesriikides erinevad. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi eesmärk on suurendada liikmesriikide majanduse vastupanuvõimet, leevendada kriisi majanduslikku ja sotsiaalset mõju ning toetada majanduse taastamist, edendades samal ajal rohe- ja digipööret ning vältides seeläbi kriisi kahjulikku mõju liikmesriikide lähenemisele.
- COVID-19 kriisi lühiajaline mõju oleneb peamiselt liikumispiirangute kestusest ja rangusest, tootmise struktuurist ning kriisi vahetu mõju leevendamiseks võetud majanduspoliitilistest meetmetest. Kriisi tagajärjed keskpikas ja pikas perspektiivis olenevad sellest, kui kiiresti liikmesriikide majandus kriisist taastub, mis oleneb omakorda majanduse vastupanuvõimest ja suutlikkusest võtta piisavaid meetmeid. Võttes arvesse liikmesriikide ebavõrdset eelarvelist lähtepositsiooni, märksa erinevaid nakkusmäärasid ja rahvatervise eriolukorra erinevat tõsidust, tekib tõeline oht, et COVID-19 kriis suurendab veelgi erinevusi ELis. See oleks majanduslikult, sotsiaalselt ja poliitiliselt väga kulukas ning kui erinevusi ei kõrvaldata, siis ei ole olukord jätkusuutlik.
- Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend pakub ulatuslikku rahalist toetust investeeringuteks ja reformideks, sh rohe- ja digipöördeks, et muuta majandus vastupanuvõimelisemaks ning valmistada seda tulevikuks paremini ette. See aitab liikmesriikidel lahendada tekkinud probleemid, mis muutvad pärast kriisi veelgi kriitilisemaks. Rahastamisvahendiga tagatakse samuti, et kõnealused investeeringud ja reformid keskenduvad probleemidele ja investeerimisvajadustele, mis on seotud rohe- ja digipöördega, tagades seeläbi kestliku taastamise. Seeläbi aidatakse rahastamisvahendi abil vältida võimalust, et pikaajalised investeeringud meie majanduste rohe- ja digipöördesse muutuvad pärast kriisi teisejärguliseks. Koos rahastamisvahendiga pakutakse märkimisväärset tehnilist toetust.

Rakendamine

- Rahastamisvahendi käsutuses on märkimisväärselt vahendeid ja see on muudetud mitmeaastase finantsraamistiku alusel rahastu „NextGenerationEU“ oluline programm. Sellest antakse nii toetusi kui ka laene investeeringute ja vajalike reformide rahastamiseks.
- Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend kaasatakse Euroopa poolaastasse. Liikmesriigid esitavad riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad oma riiklike reformiprogrammide osana. Need kavad sisaldavad liikmesriikide tulevaste aastate investeeringute ja reformide tegevuskava ning rahastamisvahendi kaudu finantseeritavaid investeerimis- ja

reformipakette. Komisjon hindab kavasad selle alusel, kuidas need mõjutavad liikmesriikide konkurentsivõimelist kestlikkust, majanduslikku ja sotsiaalset vastupanuvõimet, kestlikku majanduskasvu ning rohe- ja digipööret.

- Ressursside jaotamisel lähtutakse rahastamisvahendi eesmärgist, mis on püsiva taastumise edendamine, ELi majanduste vastupanuvõime suurendamine ja liikmesriikide majanduslike erinevuste vähendamine. Riiklikku kaasrahastamist ei nõuta.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- Rahastamisvahendist saab Euroopa poolaasta osa. Taaste- ja vastupidavuskavade raames esitatud investeeringud peaksid olema kooskõlas liidu pikaajaliste strateegiatega, eelkõige Euroopa rohelise kokkuleppe ja digipöörde, liikmesriikide energia- ja kliimakavade ning vajaduse korral õiglase ülemineku kavadega.
- Rahastamisvahend lisandub ühtekuuluvuse huvides antavale taastamisabile (REACT-EU), mille kaudu toetatakse kriisist taastumise meetmeid, mis on lühiajaliselt seotud tööturgude, tervishoiu ja VKEdega (likviidsuse ja maksevõime toetus), ning olulisi investeeringuid rohe- ja digipöördesse, et anda viivitamata otsetoetust liikmesriikide majandustele. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi kaudu toetatakse investeeringuid ja reforme, millel on püsiv mõju liikmesriikide majanduse tootlikkusele ja vastupanuvõimele.
- Liikmesriigid märgivad oma riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades ära muude liidu poliitikameetmete alusel eraldatud või kavandatud rahastamise ja selle, kuidas tagatakse täiendavus kõnealuste investeeringutega. Liikmesriikidele taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendist rahalise toetuse andmise otsuste tegemisel võetakse arvesse muude liidu fondide ja programmide kaudu rahastatud meetmeid, vältides seeläbi topeltrahastamist. Taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendist rahalist toetust saavad investeeringud ja reformid määratakse kindlaks Euroopa poolaasta kontekstis, tagades seeläbi nende täiendavuse ja soodustades nende rakendamise järelevalvet.

Finantsaspektid

Rahastu „NextGenerationEU“ raames rakendatud taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi rahastamispaketi maht on 560 miljardit eurot, millest 310 miljardit eurot tagastamatu abi ja 250 miljardit eurot laenude jaoks.

TAASTAMISABI, MIDA ANTAKSE ÜHTEKUULUVUSE HUVIDES JA EUROOPA TERRITOORIUMIDELE (REACT-EU)

Eesmärk: investeringud lühiajalistesse kriisist taastumise meetmetesse.

Mehhanism: peamiselt tagastamatu abi.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- Ühtekuuluvuspoliitika on ülioluline, et tagada tasakaalustatud taastamine ning vältida ebakõlade ja erinevuste suurenemist liikmesriikide piires ja vahel. Selle kaudu toetatakse COVID-19 puhangust enim mõjutatud piirkondi ja liikmesriike. Uue REACT-EU algatuse eesmärk on suurendada liikmesriikidele antavat toetust, kõrvaldades esmareageerimise meetmete ja pikaajalise taastamise vahelise lünga.
- REACT-EU kaudu antakse täiendavat rahastamist kõige olulisematele sektoritele, aidates võtta kriisist taastumise meetmeid, mis on vajalikud, et luua eeldused roheliseks, digitaalseks ja vastupanuvõimeliseks taastamiseks.
- See hõlmab investeringuid tööturgude taastamiseks, sh värbamistoetuste abil, lühendatud tööajaga töötamise kavasid ja noorte tööhõive meetmeid, toetust tervishoiusüsteemidele ning toetust olulise likviidsuse tagamiseks väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjate käibekapitali jaoks. Selliseid toetusi hakatakse andma majandussektorite üleselt, sh kriisist suurel määral mõjutatud turismi- ja kultuurisektorile, kuna need moodustavad eriti suure osa teatavate COVID-19 kriisist enim mõjutatud ELi riikide majandusest, ning REACT-EU aitab seeläbi tasakaalustada liidus suurenevaid erinevusi.
- Täiendavat toetust saab kasutada kriisist taastumise meetmete osana Euroopa rohelisse kokkuleppesse ja digipöördesse investeerimiseks, et täiustada nendes valdkondades juba tehtavaid ja ühtekuuluvusprogrammide kaudu kavandatud märkimisväärsed investeringuid.
- COVID-19 puhang mõjutab tõsiselt ka meie ühiskonna kõige haavatavamaid liikmeid. Seetõttu võib kasutada osa täiendavatest ressurssidest, et toetada toidu- või materiaalse puuduse all kannatavaid inimesi.

Rakendamine

- Aastate 2014–2020 ühtekuuluvusprogrammid toimivad täiel kiirusel. Programmid on kohandatavad ja paindlikud, eelkõige pärast koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatuse pakettidega tehtud muudatusi. Nende kaudu toetatakse abikõlblike projektide kulusid kuni 2023. aasta lõpuni.
- REACT-EU raames saavad praegused ühtekuuluvusprogrammid 2020., 2021. ja 2022. aastal täiendavat toetust oluliste kriisist taastumise meetmete jaoks. Täiendavaid kulukohustusi rakendatakse liikmesriikide esitatud ja komisjoni vastuvõetud programmimuudatuste või uue sihtotstarbelise programmi kaudu.

- Täiendavaid ressursse eraldatakse kriisi majandusliku ja sotsiaalse mõju suuruse ning liikmesriigi suhtelise jõukuse alusel. Säilitatakse koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatuste kaudu tagatud täiendavat paindlikkust. See hõlmab lihtsustatud menetlusi, võimalust kanda ressursse üle fondide ja piirkondade kategooriate vahel ning kaasrahastamise normide leevendamist, mis võimaldab täielikku rahastamist ELi eelarvest.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- REACT-EU täiendab taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendit ning ühtekuuluvuspoliitika raames praegu antavat toetust. Selle kaudu toetatakse lühiajalisi kriisist taastumise meetmeid, mis on seotud tööturgude, tervishoiu ja VKEdega (likviidsustoetus käibekapitali jaoks), ning olulisi investeeringuid rohe- ja digipöördesse, et anda liikmesriikide majandusele viivitamata otsetoetust, samas kui taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendi kaudu toetatakse investeeringuid ja reforme, millel on püsiv mõju liikmesriikide majanduse tootlikkusele ja vastupanuvõimele.
- REACT-EU täiendab ka ettepanekuid tulevaste (aastate 2021–2027) ühtekuuluvuspoliitika programmide jaoks. Neid ettepanekuid kohandatakse, et anda suuremat toetust investeeringutele näiteks riiklike tervishoiusüsteemide vastupanuvõime valdkonnas, turismi- ja kuluturisektoris, või noorte tööhõive meetmetesse, haridusse ja oskustesse ning laste vaesuse vastase võitluse meetmetesse. Nende abil tagatakse ka sobilik toetus väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Nende abil tagatakse suurem paindlikkus fondide vahelisteks ülekanneteks ning kehtestatakse uued sätted, et oleks võimalik kiiresti reageerida hädaolukordadele. Riiklike ühtekuuluvuspoliitika eraldiste läbivaatamisega 2024. aastal tagatakse sobilik täiendav toetus seda kõige rohkem vajavatele liikmesriikidele ja piirkondadele, võttes arvesse uusimat saada olevat riiklikku ja piirkondlikku statistikat.

Finantsaspektid

- REACT-EU vahendid on 55 miljardit eurot, mis eraldatakse 2020., 2021. ja 2022. aastal.

PROGRAMM „INVEST EU“ (SH STRATEEGILISTE INVESTEERINGUTE RAHASTAMISVAHEND)

Eesmärk: investeringute kaasamine, et toetada majanduse taastumist ja pikaajalist majanduskasvu, sh uus rahastamisvahend strateegilistesse Euroopa väärtusahelatesse tehtavate investeringute edendamiseks.

Mehhanism: eelarvetagatise andmine.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- Programmil „InvestEU“ on ainulaadsed eeldused pakkuda erakorralist rahastamist ja toetada liidu poliitikameetmeid sügavast majanduskriisist taastumise käigus. Seda on näidanud kogemused, mis saadi eelmise finantskriisi ajal programmi „InvestEU“ eellaste – Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ja finantsinstrumentide – rakendamisel.
- Praeguse kriisi ajal ei ole rahaliste vahendite jaotamine turul täiesti tõhus ja tajutud risk piirab märkimisväärselt erasektori investeringuid. Suur ebakindlus seab praegu kahtluse alla finantsturu teabe kvaliteedi ja kahjustab laenuandjate võimet hinnata ettevõtete ja investeerimisprojektide elujõulisust. Kui seda ebakindlust ei vähendata, võib laialt levida riskikartlikkus erasektori investeerimisprojektide suhtes, mis võib kaasa aidata krediidituru kriisi tekkimisele. Selles olukorras on eriti väärtuslik programmi „InvestEU“ põhiomadus vähendada projektidega seotud riske, et suurendada erasektori rahastamist, ja seda tuleks ära kasutada.
- Täiustatud programm „InvestEU“ saab anda üliolulist toetust taastumisetapis ettevõtetele ja tagada samal ajal, et investorid pööravad suurt tähelepanu liidu keskpika ja pika perspektiivi poliitilistele prioriteetidele, näiteks Euroopa rohelisele kokkuleppele ja digipöördele. Programm suurendab Euroopa Investeerimispanka grupi ja riiklike tugipankade riskivõtmisvõimet, et toetada majanduse taastamist.
- Programmi täiustatakse veelgi strateegiliste investeringute rahastamisvahendi abil, mis keskendub vastupanuvõimeliste väärtusahelate loomisele kooskõlas liidu strateegilise tegevuskava ja komisjoni esitletud uue tööstusstrateegiaga. Need projektid võivad olla näiteks üleeuroopalist huvi pakkuvad tähtsad projektid või sarnaste omadustega projektid, näiteks ravimitööstuse valdkonnas.
- See rahastamisvahend on eriti oluline kriisijärgses olukorras, kuna mõnedel liikmesriikidel ei pruugi olla rahalisi vahendeid, et anda neile projektidele riigiabi, ning mitmed projektid on rahvusvahelised ja vajavad Euroopa tasandil meetmeid. Uus rahastamisvahend aitab need probleemid lahendada.

Rakendamine

- Kaasseadusandjad on programmi „InvestEU“ nelja poliitikaharu omadustes juba kokku leppinud, aga nende finantsvahendeid suurendatakse. Sellest lähtuvalt suurendatakse Euroopa Investeeringupanga grupi ja muude rakenduspartnerite rahastamisvõimekust.
- Uus strateegiliste investeeringute rahastamisvahend on InvestEU fondi viies poliitikaharu ja taastepaketi oluline osa. Rahastamisvahendi kaudu toetatakse tugevate ja vastupanuvõimeliste väärtusahelate loomist ja arendamist kõikjal ELis. Rahastamisvahend suurendab ELi väärtusahelatele keskendumise teel liidu majanduse strateegilist sõltumatust ning tagab ELi piires ressursid, mida strateegiliselt olulised ettevõtted vajavad, et olla edukas ja kasvada. Rahastamisvahend keskendub Euroopa Liidus asutatud ja tegutsevatele ettevõtetele, kelle tegevus on strateegilise olulisusega ning kes tegutsevad elutähtsa taristu ja tehnoloogia või kriitilise tähtsusega tervishoiuteenuste osutamise valdkonnas. Lisaks sellele toetatakse rahastamisvahendi kaudu strateegilisi väärtusahelaid, näiteks aruka tervishoiu, tööstusliku asjade interneti, vähese CO₂-heitega tööstuse ja küberturvalisuse valdkonnas. Selle tegevusega kaasnevad COVID-19 kriisi järgses ettevõtluskeskkonnas olemuslikult suuremad riskid, kuna toetajatele avaldub suurem nõudluse või pakkumise poolne risk. Seega on pikaajalised investeeringud ülitähtsad strateegiliselt olulisi projekte rakendavate ettevõtete tugevdamiseks.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- Strateegiliste investeeringute rahastamisvahend täiendab Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi maksevõime toetamise rahastamisvahendit. Maksevõime toetamise rahastamisvahend on vahetu ja ajutine vahend, mille eesmärk on toetada kriisile reageerimise meetmena COVID-19 kriisist enim mõjutatud ettevõtete maksevõimet, et taastada nende kapitalipositsioon.
- Strateegiliste investeeringute rahastamisvahend keskendub rohkem pikemale perspektiivile, aidates üles ehitada kriisijärgseid turge, keskendudes nende projektide toetamisele, mis aitavad saavutada ühtsel turul oluliste väärtusahelate puhul strateegilise sõltumatuse, toetades rahvusvaheliste investeeringute kaudu ELi projektide laiendamist.

Finantsaspektid

- Rahastu „NextGenerationEU“ täiendav rahaline panus 15,3 miljardit eurot olemasolevatele poliitikaharudele ja 15 miljardit eurot strateegiliste investeeringute rahastamisvahendi poliitikaharule tähendab, et programmi „InvestEU“ kogueraldis on 30,3 miljardit eurot. See võimaldab tagatiste taset 72 miljardi euro väärtuses ja investeeringute üldist taset kuni 400 miljardi euro väärtuses.

MAKSEVÕIME TOETAMISE RAHASTAMISVAHEND

Eesmärk: rakendada erasektori investeeringuid, et toetada kriisist mõjutatud elujõuliste ettevõtete maksevõimet.

Mehhanism: eelarvetagatise andmine.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- Praegu saavad ettevõtted kriisiperioodil toimetulekuks märkimisväärsed likviidsustoetust peamiselt riigieelarvetest COVID-19 puhangu kontekstis majanduse toetamiseks antava riigiabi ajutise raamistiku alusel. Kuid kriisi tagajärjel tekib maksevõime probleeme üha enamatel ettevõtetel, mis oleksid muidu elujõulised, ja neile ei piisa antavast likviidsustoetusest. See on osaliselt seotud asjaoluga, et likviidsustoetust antakse üldjuhul laenudena, mis võib veelgi nõrgestada ettevõtete bilansse, kuna paljudes ettevõtetes suurendati viimastel aastatel pidevalt finantsvõimendust. See tähendab, et paljude ELi ettevõtete finantsolukord oli kriisi alguses suhteliselt kehv ning tõenäoliselt hakkab nende tulu majandussurutise käigus kiiresti vähenema ja aktsiapositsioonid hakkavad kiiresti halvenema.
- Esialgsete prognooside kohaselt võib rohkem kui 20 töötajaga ettevõtete kogukahju olla kevadprognoosi majandusliku lähtestsenaariumi realiseerumisel aasta lõpuks 720 miljardit eurot. See kahju suureneks stressistsenaariumi korral ligikaudu 1,2 triljoni euroni. Ettevõtted saavad tekkinud kahju osaliselt maandada, tuginedes likviidsetele varadele ja käibekapitalile, kuid mitmel juhul neist puhvritest ei piisa. Prognooside kohaselt võib aasta lõpuks tekkida käibekapitali puudujääk 35–50 %-l rohkem kui 20 töötajaga ettevõtetest, olenevalt sellest, kas realiseerub keskne või stressistsenaarium. See tähendab, et ebasoodsa stsenaariumi realiseerumise korral võib tekkida rahastamise puudus kuni 260 000 Euroopa ettevõtte, kus töötab ligikaudu 35 miljonit töötajat. Üldjuhul tugineb enamik Euroopa tööstuse ökosüsteemidest keerukatele tarneahelatele, mis ulatuvad eri liikmesriikidesse ühtsel turul. Kui nende kapitalipuudujääkidega ei tegeleta, siis võivad need põhjustada väiksemad investeeringud ja suurema töötuse pika ajavahemiku jooksul. Kapitalipuudujääkide mõju on eri sektorites, tööstuse ökosüsteemides ja liikmesriikides erinev, mille tõttu tekivad erinevused ühtsel turul ja kahjustatakse püsivalt meie tootmispotentsiaali ning võimet majanduslangusest taastuda.
- Maksevõime toetamise rahastamisvahend on Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi osana loodud uus ja ajutine rahastamisvahend, mille eesmärk on vältida COVID-19 kriisi tõttu tekkivaid ülisuuri kapitalipuudujääke ja võimalikke makseviivitusi ettevõtetes, mis oleksid olnud vastasel juhul elujõulised. Rahastamisvahend aitab rakendada erasektori ressursse, et toetada elujõulisi Euroopa ettevõtteid ja lahendada nende maksevõimega seotud probleemid. See vahend on ajutine ning suunatud üksnes ja rangelt COVID-19 mõjuga tegelemisele.
- Mõnedes liikmesriikides suudab riik ise neid ettevõtteid toetada. Teistes liikmesriikides on riigi võime toetust anda piiratum. Ka COVID-19 pandeemia mõju majandusele on olnud eri liikmesriikides erinev. Kui need erinevused unarusse jätta, siis moonutaksid need püsivalt võrdseid tingimusi ja suurendaksid veelgi majanduslikke erinevusi liidus.

Maksevõime toetamise rahastamisvahend tasakaalustab neid moonutusi ja toetab ühtse turu ladusat toimimist.

Rakendamine

- Maksevõime toetamise rahastamisvahendiga antakse Euroopa Investeerimispannga grupile liidu garantii, mille eesmärk on kaasata erakapitali, et toetada abikõlblikke äriühinguid, mida COVID-19 kriis on negatiivselt mõjutanud.
- Liidu garantii kasutamise võimalus on tagatud kõigile liikmesriikidele ja sektoritele, kuid see oleks suunatud eelkõige neile liikmesriikidele ja sektoritele, mida COVID-19 majanduslikult kõige enam on räsitud, ja nende liikmesriikide äriühingutele, kus riigipoolse maksevõimetoetuse kättesaadavus on piiratum.
- Euroopa Investeerimispannga grupp kasutab liidu garantiid, et vähendada erainvestorite riski investeerimisel abikõlblikesse äriühingutesse, pakkudes kaubanduslikel alustel toimivate investeerimisvahendite (erasektori hallatud fondid või eriotstarbelised rahastamisvahendid) jaoks garantiisid või rahastust, kaasates nii selliste äriühingute toetuseks erasektori vahendeid. See lubab abikõlblikel äriühingutel otsida uut kapitali erainvestoritelt, tugevdades nii oma kapitalibaasi ja maandades oma maksevõimet ähvardavaid riske. Niisugune vahendaja kaudu toimiv süsteem tagab, et otsuseid selle kohta, milliseid äriühinguid toetatakse, teevad ainult investeerimisvahendite sõltumatud haldajad. Potentsiaalsete investorite kaasamine erasektorist võimaldab suunata pakutavat kapitali paremini äriühingutele, mis on tõeliselt elujõulised.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- Maksevõime toetamise rahastamisvahend on kohene ja ajutine täiendus VKEde tõhustatud komponendile programmi „InvestEU“ raames, VKEdele suunatud ühtekuuluvusvahenditele, mida on suurendatud, ja Euroopa Investeerimispannga poolt praegu loodavale COVID-19 tagatistfondile, samuti programmi „InvestEU“ strateegiliste investeringute rahastamisvahendile.
- Rahastamisvahend täiendaks riiklikke poliitikameetmeid, mida piiratud arv liikmesriikide praegu võtab, tagades maksevõime toetuse kättesaadavuse kõikjal liidus. Rahastamisvahendite tingimused peaksid olema kooskõlas riigiabi eeskirjadega, et tagada võrdsus ja suurendada võimalusi selliste vahendite kombineerimiseks liikmesriikide poolt otse pakutava toetusega, võttes seejuures nõuetekohaselt arvesse rahastamisvahendi euroopalikku iseloomu ja fondide ärilist juhtimist.

Finantsaspektid

Praeguse finantsraamistiku kohast ELi garantiid suurendatakse 31 miljardi euro suuruse rahastamispaketiga 66 miljardi euro võrra. Garantii võimaldab kaasata umbes 300 miljardit eurot investeringuid juba alates 2020. aastast.

PROGRAMM „EL TERVISE HEAKS“

Eesmärk: investeringud terviseturbesse ja tervishoiusüsteemide vastupanuvõimesse.

Mehhanism: tagastamatu abi ja hanked.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- Ulatuslik ja iseseisev programm „EL tervise heaks“ kajastab COVID-19 kriisi ja eelmiste terviseprogrammide kestel saadud kogemusi. Selle abil saab luua ja taastada ravisuutlikkust ning varustuse ja ravimite varusid, millest on abi tulevaste tervishoiuprobleemide puhul. Uus programm on keskne vahend, mille abil tagada Euroopale vahendid tulevaste terviseohtudega toimetulekuks.
- Selle eesmärk on luua ulatuslik raamistik selliste terviseohtudega tegelemiseks, siduda omavahel kõik ELi asjakohased tervishoiuga seotud programmid, luua uusi võimalusi meetmete rakendamiseks ja tagada, et suuremate terviseohtude korral on olemas meditsiinilised vastumeetmed ja vahendid.
- Programmi esimene tegevussuund on terviseturve. See loob alused tugevale, õiguspärasele ja hästi rahaliste vahenditega varustatud ELi raamistikule tervisekriiside ennetamiseks, nendeks valmisolekuks ja neile reageerimiseks. Raamistik tõhustab riikliku ja ELi tasandi erandolukorra plaanimise suutlikkust ja lubab liikmesriikidel astuda ühiselt vastu ühistele terviseohtudele, ennekõike piiriülestele (sealhulgas väljastpoolt ELi lähtuvatele) ohtudele, mille puhul ELi sekkumine saab anda käegakatsutavat lisaväärtust.
- Teine tegevussuund toetab terviseühtsuse põhist pikemaajalist käsitust, mille eesmärk on parandada tervisenäitajaid kõigis liikmesriikides tõhusate ja kaasavate tervishoiusüsteemide abil haiguste parema ennetamise ja kontrolliga, tervislike eluviiside edendamise, tervishoiuteenuste kättesaadavuse, diagnostika ja raviga, aga ka piiriülese tervishoiualase koostööga.
- Samuti tegeletakse uue programmi raames mittenakkuslike haigustega. On leidnud kinnitust, et see mõjutab oluliselt COVID-19st tingitud suremust.
- Lisaks sellele võiks ulatuslike konkreetsete algatustega eesmärgiks seada näiteks konkreetsete haiguste likvideerimise, nagu emakavähi ja hooajalise gripi juhtumite vähendamise. Nende abil saaks ära hoida kahju ja kulusid, mida oleks võinud vältida, ja vähendada tervisealast ebavõrdsust.

Rakendamine

- Selleks et tagada küllaldane kriitiline mass ja mastaabisääst, tugineb programm käimasolevale tööle, nagu Euroopa tugivõrgustikud, mis tegelevad haruldaste haigustega, ning kriiside ennetamisele, nendeks valmisolekule ja nende ohjamisele. Selle raames toetatakse ülespoole suunatud lähenemist ning propageeritakse ennetustööd, ravi integreerimist ja võrdset juurdepääsu tervishoiuteenustele.

- Programm tagab pidevad investeeringud ELis operatiivtoetuse andmiseks vajalikesse taristutesse ja vahenditesse, et tulla toime tervisekriisidega, tegeleda ennetuse, valmisoleku ja reageerimisega ning toetada tõeliselt sektoriülest koordineerimist ELi tasandil. Töö hakkab toimuma tihedas koostöös Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse, Euroopa Ravimiameti, Euroopa Toiduohutusameti või Euroopa Kemikaaliametiga, eksperdirühmade ja Euroopa Liidu referentlaborite, samuti selliste rahvusvaheliste organitega nagu Maailma Terviseorganisatsioon.
- Lähtudes teaduslikest nõuannetest tagab programm „EL tervise heaks“ strateegilised hanked selliste toodete puhul nagu biotsiidid (desinfektsioonivahendid), reaktiivid testimise jaoks, kaitseriietus, põhiravimid, meditsiiniseadmed (näiteks hingamisaparaadid ja kompuutertomograafid), diagnostikareagendid ja muud asjaomased kaubad, nagu vahendid süstimiseks ja steriilsed sidemed. Selle eesmärk on luua liikmesriikide jaoks võimalus võtta vajaduse korral kiireid asjakohaseid vastumeetmeid peamiste nakkushaiguste vastu. Lisaks sellele luuakse programmi raames stiimulid vaktsiinide väljatöötamiseks, tootmiseks ja kasutuselevõtuks liidus ning selleks, et taaskäivitada ravimite ja ravimite toimeainete/lähteainete tootmine ELis.
- Uuest programmist alalistele eksperdirühmadele antava rahastusega toetatakse rescEU jõupingutusi Euroopa meditsiinkorpuse tugevdamiseks. Lähtudes veterinaarvaldkonnas saadud kogemustest antakse sellest toetust tervishoiu- ja logistikaekspertidele ja vajaduse korral meditsiinitöötajatele, kelle saab igal ajal välja kutsuda ja saata ükskõik kuhu ELis nõustamist ja ekspertteavet pakkuma. Rühmadele lisaks on ette nähtud varustus (näiteks mobiilsed laborid).
- Samuti toetab programm tervishoiutaristu ning meditsiini- ja veterinaarlaborite alase suutlikkuse koordineerimist kõikjal liidus, sealhulgas ettevalmistusi intensiivravivõimalusi puudutava teabe vahetamisega tegeleva üleeuroopalise taristu loomiseks. Programmi raames luuakse lihtne süsteem, et toetada piiriüleseid ühishankesid selliste toodete, vahendite ja teenuste puhul, millel on tervishoiusüsteemide koostöö seisukohast tõendatult selge ELi lisaväärtus.
- Programm „EL tervise heaks“ aitab kasutada rahastust sihtotstarbeliselt peamiseks tegevuseks e-tervise vallas (lisaks rahastusele programmi „Digitaalne Euroopa“ raames), muu hulgas toetab andmete kasutamist tervishoiuteenuste, teadustegevuse ja poliitikakujundamise valdkonnas (tervishoiu Euroopa andmeruumi kontekstis), kasutades pilvi või muud taristust ja andmemahukat tehnoloogiat, nagu tehisintellektvahendid. See toetab suuremat kaugtervishoiuteenuste kasutamist, muu hulgas Euroopa tugivõrgustike telemeditsiini mudeli kasutuselevõttu ja tugevdamist. See aitab välja töötada Euroopa võrdlusaluselisi ja riikideülelisi lahendusi.
- Programm aitab haigusi ennetada, muu hulgas toetades liikmesriikide poliitikat ning nende kindlate tehniliste suuniste ja poliitikavalikute põhjal ennetustöö ja tervisliku eluviisi propageerimise vallas. See aitab koguda ja asjakohasel viisil jagada erinevate teenistuste, ELi asutuste ning riiklike ja rahvusvaheliste tervishoiuorganite olemasolevaid andmete ja infoallikaid ning propageerida tõenditepõhiseid häid tavasid seoses haiguste ennetamise ja nendega toimetulekuga.
- Ennetustöö alus on terviseühtsuse põhimõttest lähtuv haiguskäsitlus ning see hõlmab teadmiste ja arusaamade kogumist zoonooside ja võimalike zoonooside arengu kohta.
- Programmi raames toetatakse meetmeid, mille eesmärk on parandada nakkuste tõrjet ja kontrolli, nakkusi kiiresti ja õigesti testida ja diagnoosida, ravida patsiente sobilikke antimikroobikume kasutades ning vähendada sobimatute ja ohtlike antimikroobikumide

kasutamist kõigis valdkondades. Rahvusvaheline mõõde tagab, et Euroopa tervishoiupoliitika on seotud rahvusvahelisel tasandil toimuvaga ning täiendab tulusalt meetmeid, mis puudutavad piirkondliku ja üleilmse tähtsusega probleeme.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- Keskne põhimõte on, et uus programm kiirendab uute lähenemisviiside sündi – olgu siis tegu heade tavade, novaatorlike lahenduste või teadusprojektide tulemustega –, aidates neid enne täismahus kasutuselevõttu vastuvõtlike elanikkonna rühmade tasandil katsetada. Samuti on uus programm koostimeline taaste ja vastupidavuse rahastamisvahendiga. Kui rahastu raames luuakse stiimulid uuteks reformideks, siis uus programm „EL tervise heaks“ võib toetada rakendamise koordineerimist liikmesriikides.
- Uue programmi eesmärk on saada tulemusi, mis keskenduvad otseselt terviseküsimustele. Seega loob see sünergiaid ja aitab lõimida tervise muudesse ELi programmidesse, nagu Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond+, programm „Euroopa horisont“, programm „Digitaalne Euroopa“, ühtse turu programm ja ühine põllumajanduspoliitika. Eriti tihe koostöö ja vastastikune täiendavus on uuel programmil rescEUga: viimane keskendub suutlikkusele kriisile otse reageerida, varudele ning varustuse ja personali lähetamisele hädaolukordade puhul ning uus programm pakub vajalikke tervishoiuspetsiifilisi vahendeid.
- Uus programm toimib koostöös liikmesriikidega, pidades kinni Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 168 sätestatud pädevuse jaotamisest ja tuginedes kehtivatele koostöömehhanismidele, keskendudes strateegilistele ja piiriülestele aspektidele.
- Kõnealuse programmi raames tehtud investeeringutest võidab täiendavus tervisega tegelevate ametite töö tulemustega, eriti mis puudutab heade tavade, järelevalve-eeskirjade või suutlikkuse suurendamisele suunatud programmide vahetamist.
- Samuti toetab uus programm tihedas koostöös tulevase programmiga „rescEU“ liidu ja selle liikmesriikide ühiseid jõupingutusi meditsiiniressursside (ravimite, vaktsiinide, inimressursside, varustuse) kättesaadavuse tagamisel.

Finantsaspektid

- Rahastuga „NextGenerationEU“ kaasatava täiendava rahastamispaketi suurus on 7,7 miljardit eurot.

LIIDU ELANIKKONNAKAITSE MEHHANISM/rescEU

Eesmärk: suurendada liidu elanikkonnakaitse mehhanismi reageerimisvõimet.

Mehhanism: tagastamatu abi ja hanked.

Kriisist tulenevad vajadused ja oodatav mõju

- Liidu elanikkonnakaitse mehhanismi/rescEU laiendatud vahendid lubavad ELil ja liikmesriikidel olla kriisiolukordadeks paremini valmis ja suuta neile kiiresti ja paindlikult reageerida, eriti suure mõjuga kriiside puhul, võttes arvesse võimalust, et halvatud on majanduse ja ühiskonna toimimine (nagu COVID-19ga seotud hädaolukord nii selgelt näitas). Ehkki ulatuslikud hädaolukorrad ja katastroofid on suhteliselt harukordsed, võivad need majandust ja ühiskonda rängalt ja pikaks ajaks kahjustada ning seega on nende puhul vaja oluliselt suuremahulisemat kavandamist ja valmisolekut.
- Kriisi õppetundidele tuginedes peaks rescEU suurendatud suutlikkus võimaldama ELil töötada välja ja omandada varude kogumise ja nende kohaletoimetamise vahendid, nagu laohooned, transpordivahendid ja üldine logistiline toetus.
- Selleks et reageerida kogu ELi piires tulemuslikult ulatuslikele hädaolukordadele, vajab rescEU võimalikult suurt paindlikkust ja reaalselt suutlikkust tegutseda ELi tasandil – sealhulgas paindlikkust ja lihtsustatud korda eelarve ja tegevuse vallas – olukordades, kus kriisist haaratud liikmesriigid ei suuda seda teha.
- Lisaks annab täiustatud programm liidule vahendid ja võimeka logistikataristu, mis suudab tegeleda eri liiki hädaolukordadega, sealhulgas juhul, kui need hõlmavad meditsiinilist hädaolukorda. Sellega kaasneksid mehhanismid, mis võimaldavad ELil:
 - omandada, üürida, rentida ja varuda rescEU kindlakstehtud suutlikkust;
 - tuua väljastpoolt ELi sisse tooteid ja töötajaid ning lähetada neid ELi sees;
 - transportida kiiresti tooteid ja töötajaid erinevatest punktides kõikjal ELis teistesse punktidesse, kus neid tooteid ja töötajaid vajatakse. Rahvusvahelist lähetamist võimaldab ekspertteave mis tahes katastroofide puhul (sealhulgas nn meditsiinispetsialistide lendsalk, kuhu kuuluvad eriarstid, õed, epidemioloogid, intensiivraviarstid ning integreeritud ja hästivarustatud meditsiinitöötajate rühmad);
 - transportida ohvreid/patsiente kiiresti sinna, kus neid suudetakse kõige tulemuslikumalt ravida, kui kohalikud ja riiklikud vahendid on ammendunud. Selle taristu hulka kuulub süsteem, kuhu kuuluvad vabu kohti omavad tervishoiuasutused kõikjal liikmesriikides.
- Mehhanismi juurde kuulub täiustatud ja integreeritud süsteem reaajas teabevahetuseks, millele on juurdepääs kõigil liikmesriikidel, nii et asjaomased vahendid saab igal ajal lühikese etteteatamisega mobiliseerida.
- Samuti täiustatakse rahvusvahelise valmisoleku ja reageerimise mõõdet, nii et vahendeid saab kasutada ka väljaspool ELi.

Rakendamine

- EL saab otse hankida, rahastada ja juurutada rescEU strateegilisi asjakohaseid vahendeid, logistilist ladustamist ja logistilist transporti ning lõimitud taristut hädaabiteabe haldamiseks, mis suudab hakkama saada mis tahes liiki hädaolukorras ja mis juurutatakse rescEU egiidi all. See strateegiline suutlikkus täiendab liikmesriikide vastavat suutlikkust. Selle elemendid peaksid asuma ELi mitme liikmesriigi territooriumil selliselt, et oleks tagatud võimalikult tõhus geograafiline kaetus hädaolukorrale reageerimiseks. ELi eelarvest kaetaks sisenemis-/väljumis-/transpordikulud, samuti ladustamis- ja finantskulud.
- Komisjon peaks olema suuteline ostma, üürima või rentima transpordi- ja logistilised vahendid (mitmeotstarbelised vahendid õhusillaks/transpordiks). See lubaks ELil reageerida mis tahes hädaolukorrale ELis ja kolmandates riikides (sealhulgas meditsiiniliselt: katastroofiohvrite, patsientide, arstide, Euroopa meditsiinimeeskondade, repatrieeritavate, samuti igasuguste hädaolukorras reageerimisega seotud veoste transport). Abivahendite ladustamine ja transpordivõimekus peaks olema strateegiliselt seotud, et kiirendada kohaletoimetamist ja tagada tarneahela nõuetekohane toimimine.
- Haldusmenetlused hoitakse minimaalsena, et vähendada koormust ja viivitusi kasutuselevõtul, mis on hädaolukordade puhul eluliselt tähtis.
- rescEU sisaldab eelarve paindlikkust võimaldavaid sätteid, mille hulka kuuluvad ennetus- ja valmisolekukomponendi mitmeaastane programm ning reageerimiseks vajalike vahendite kohese olemasolu ja paindlikkuse tagamine. Nagu COVID-19 kriis on kuhjaga näidanud, on hädaolukorrad juba olemuslikult ettearvamatud ja ei jagune programmitöö perioodil ühtlaselt, kuid kui hädaolukord tekib, on reageerimise kiirus ülioluline.

Vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide poliitikaga

- Liidu elanikkonnakaitse mehhanism/rescEU oma laiendatud kujul on integreerituma hädaolukordade ohjamise käsituse keskne element. Koos Euroopa hädaolukordadele reageerimise keskusega, mida on laiendatud, on see tegevuse seisukohast ühtne kontaktpunkt ELi strateegiliste vahendite haldamisel ning kiirel ja tulemuslikul reageerimisel mis tahes liiki ulatuslikele kriisidele.
- Omades rescEU eri liiki strateegilist suutlikkust, teenindab see vastavalt kriisiolukorrale kõiki liikmesriiki eri sektorites. Omaenese logistikavahendite omamine peaks olema küllaldane, et transportida kaupu, meditsiinitöötajaid ja patsiente ulatuses, mida vajab mis tahes riik, kelle vahendid on ammendunud, luues õigeaegselt käegakatsutavat ELi lisaväärtust.
- Tagatakse liidu elanikkonnakaitse mehhanismi/rescEU komponendi (eriti selle erakorraliste varude soetamise) täiendavus muude ELi rahastatavate valmisolekumeetmetega. See tugineb konkreetsetele kriteeriumidele, nagu hõlmatud toodete kategooria (nišitooted spetsialistidele, üldised vajadused, tooted esmareageerijatele jne).

Finantsaspektid

- Rahastuga „NextGenerationEU“ rescEU jaoks kaasatava täiendava rahastamispaketi suurus on 2 miljardit eurot.